"सुधासिन्धोर्म्मध्ये सुरविटपिवाटीपरिवृते
मणिद्वीपे नीपोपवनवति चिन्तामणिगृहे।
शिवाकारे मञ्चे परमशिवपर्य्यङ्कनिलयां
भजन्ति त्वा धन्याः कतिचन चिदानन्दलह-
रीम्॥"
इत्यानन्दलहरी॥

सुधासूतिः, पु, (सुधायाः सूतिरुत्पत्तिर्यत्र।) यज्ञः। चन्द्रः। पद्मम्। इति शब्दरत्नावली॥

सुधास्रवा, स्त्री, (स्रवतीति। स्रु+अच्। टाप्। सुधायाः स्रवा।) प्रतिजिह्वा। अलिजिह्विका। इति त्रिकाण्डशेषः॥ रुदन्तीवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः॥

सुधाहरः, पुं, (सुधां हरतीति। हृ+अच्। सुधाया हर इति वा।) गरुड़ः। इति शब्दरत्नावली॥

सुधाहृत्, पुं, (सुधां हरतीति। हृ+क्विप्।) गरुड़ः। इति हेमचन्द्रः॥

सुधितिः, पुं, स्त्री, स्वधितिः। इत्यमरटीकायां रायमुकुटः॥

सुधीः, पुं, (सु शोभना धीर्यस्य।) पण्डितः। इत्यमरः। २। ७। ५॥

सुधीः, स्त्री, (शोभना धीः।) सुन्दरबुद्धिः। सुष्ठुधीः। इति मुग्धबोधव्याकरणम्॥ शोभना धीर्यस्य।) शोभनबुद्धियुक्ते, त्रि॥ (यथा, भट्टिः। १२। ६।
"मात्रातिमात्रं शुभयैव बुद्ध्या
चिरं सुधीरभ्यधिकं समाधात्॥")

सुधूम्यः, पुं, स्वादुनामगन्धद्रव्यम्। इति राजनिर्घण्टः॥

सुधोद्भवः, पुं, (सुधया सह उद्भवो यस्य।) धन्वन्तरिः। इति त्रिकाण्डशेषः॥

सुधोद्भवा, स्त्री, (सुधाया उद्भवो यस्याः।) हरीतकी। इति त्रिकाण्डशेषः॥ (हरीतकीशब्देऽस्य विवरणं ज्ञेयम्॥)

सुनन्दं, क्ली, (सुष्ठु नन्दयतीति। नन्द+अच्।) बलभद्रस्य मुषलम्। इति शब्दमाला॥ (कुजृम्भदैत्यस्य मुषलम्। यथा, मार्कण्डेये। ११६।१८
"सुनन्दं नाम मुषलं त्वष्ट्रा यन्निर्म्मितं पुरा।
तज्जहार स दुष्टात्मा तेन हन्ति रणे रिपून्॥)
सुन्दरानन्दजनके, त्रि॥

सुनन्दः, पुं, (सुष्ठु नन्दयतीति। नन्द+अच्।) श्रीकृष्णस्य पार्षदविशेषः। यथा, श्रीभागवते १०। ८९। ५६।
"सुनन्दनन्दप्रमुखैः स्वपार्षदैः
चक्रादिभिर्मूर्त्तिधरैर्निजायुधैः।
पुष्ट्या श्रिया कीर्त्त्यजयाखिलर्द्धिभि-
र्निषेव्यमाणं परमेष्ठिनां पतिम्॥"
द्वादशविध-राजगृहान्तर्गतगृहविशेषः। यथा,
"यद्यत्रैवोच्यते मानं तस्य तेनैव कल्पना।
राज्ञः स्वहस्तमेकन्तु दीर्घे सर्व्वत्र निःक्षिपेत्॥
आयामेन सुनन्दः स्याद्राजहस्तैश्च पञ्चभिः।
परिणाहे चतुर्भिश्च राजहस्तैः प्रतिष्ठितः॥
अस्याधिदेवता भौमो रक्षतीदं वसुन्धरा।
द्वाराणि विंशतिश्चास्य रक्तचित्रावृतानि च॥
रक्तपट्टावृतो गेहः सकलार्थप्रसाधकः।
अत्र स्थित्वा महीपालः सुचिरं पाति मेदि-
नीम्॥"
दीर्घः ५१ प्रस्थः ४०। इति सुनन्दः॥ सुन्दरः इति च पाठः। इति युक्तिकल्पतरुः॥

सुनन्दा, स्त्री, (सुष्ठु नन्दयति या। नन्द+अच्। टाप्।) उमा। गोरोचना। इति मेदिनी॥ नारी। इति विश्वः॥ उमासखीभेदः। इति शब्दमाला॥ (अजपत्न्या इन्दुमत्याः सखी द्वारपालिका। यथा, रघुः। ६। २०।
"ततो नृपाणां श्रुतवृत्तवंशा
पुंवत्प्रगल्भा प्रतिहाररक्षी।
प्राक् सन्निकर्षं मगधेश्वरस्य
नीत्वा कुमारीमवदत् सुनन्दा॥")
अर्कपत्रीवृक्षः। इति रत्नमाला॥ इषेरमूल इति भाषा॥ (पुरुवंशीयसार्व्वभौमनृपतेः पत्नी। यथा, महाभारते। १। ९५। १६।
"सार्व्वभौमः खलु जित्वा जहार कैकेयीं सुनन्दां नाम तामुपयेमे। तस्यामस्य जज्ञे जयत्सेनो नाम॥" *॥ दुष्मन्तपुत्त्रभरतस्य पत्नी। यथा, तत्रैव। १। ९५। ३२।
"भरतः खलु काशेयीमुपयेमे सार्व्वसेनीं सुनन्दां नाम। तस्यामस्य जज्ञे भुमन्युः॥"*॥ चेदिराजकन्या। यथा, तत्रैव। ३। ६५। ५०।
"एवमुक्त्या ततो भैमीं राजमाता विशांपते।
उवाचेदं दुहितरं सुनन्दां नाम भारत॥")

सुनयनः, पुं, (शोभने नयने यस्य।) मृगः। इति शब्दचन्द्रिका॥ शोभनचक्षुर्युक्ते, त्रि॥ (यथा, रघुः। ९। ५२
"ददृशुरध्वनि तं वनदेवताः
सुनयनं नयनन्दितकोशलम्॥")

सुनयना, स्त्री, (सु शोभने नयने यस्याः।) नारी। इति राजनिर्घण्टः॥

सुनाकृतः, पुं, कर्पूरकः। इति शब्दचन्द्रिका।

सुनाभः, पुं, (सुष्ठु नाभिरस्य। अच् समासे।) मैनाकपर्व्वतः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ (यथा, महाभारते। ३। १०। ३०।
"इन्द्रकीलः सुनाभश्च तथा दिव्यौ च पर्व्वतौ॥"
धृतराष्ट्रपुत्त्रविशेषः। यथा, तत्रैव। १। ११७। ५।
"उर्णनाभः सुनाभश्च तथानन्दोपनन्दकौ॥"
सुष्ठु नाभिश्चक्रमध्यमस्येति। सुदर्शनचक्रे, क्ली यथा, भागवते। ३। ३। ६।
"सुतं मृधे खं वपुषा ग्रसन्तं
दृष्ट्वा सुनाभोन्मथितं धरित्र्या।
आमन्त्रितस्तत्तनयाय शेषं
दत्त्वा तदन्तःपुरमाविवेश॥"
वाच्यलिङ्गेऽपि दृश्यते। यथा, महाभारते। ३। ३। ४८।
"तत्तेजसा कृतं चक्रं सुनाभं विश्वकर्म्मणा।
देवारीणां मदो येन नाशितः शार्ङ्गधन्वना॥")

सुनामद्वादशी, स्त्री, (सुनामा द्वादशी। यद्वा, सुनामप्रिया द्वादशी।) द्वादशमासीयद्वादशकर्त्तव्यव्रतविशेषः। यथा,—
अम्बरीष उवाच।
"कथं सुनामभिर्देवो द्वादश्यां मुनिसत्तम।
पूज्यते केशवो मर्त्त्यैर्भुक्तिकामफलार्थिभिः॥
वशिष्ठ उवाच।
शृणुष्वैकमना भूयः सुनामद्वादशीं शुभाम्।
सर्व्वपापहरां स्वर्ग्यां भुक्तिमुक्तिप्रदायिकाम्॥
मनसापि चिकीर्षन्ति ये द्वादशीं नरोत्तमाः।
तेऽपि घोरं न पश्यन्ति पुनः संसारसागरम्॥
आद्यं सर्व्वव्रतानान्तु वैष्णवानां नृपोत्तम।
नरैः स्त्रीभिश्च कर्त्तव्यं विष्णोस्तुष्टिकरं परम्॥*
मार्गशीर्षे शुभे मासि शुक्लपक्षे यतव्रतः।
प्रथमं चैव गृह्णीयात् द्वादशीं विधिवन्नरः॥
मनोवाक्कायचेष्टाभिः स विशुद्धो जितेन्द्रियः।
दशम्यां नियतः स्नात्वा प्रणिपत्य जनार्द्दनम्॥
हविष्यान्नकृताहारः शुचिर्भूत्वा भवेद्व्रती।
उपलिप्ते शुचौ देशे भक्षयेत् दन्तधावनम्॥
उपोष्यैकादशीं सम्यक् पूजयित्वा जनार्द्दनम्।
सुनामद्वादशीं देव अहं भोक्ष्ये परेऽहनि॥
एवं सङ्कल्प्य नियमं प्रणम्य गरुड़ध्वजम्।
दशम्यामेकभक्ताशी संयतः संवसेन्निशाम्॥
एकादश्यां ततः कुर्य्यादेकचित्तः समाहितः।
पूर्व्वं प्रपूजयेत् सूर्य्यं ततोदेवं प्रपूजयेत्॥
नमस्ते देवदेवेश नमस्ते भक्तवत्सल।
भास्कराय नमस्तुभ्यं रवये कार्य्यभानवे॥
नमः सूर्य्याय देवाय नमस्ते सप्तसप्तये।
एकस्मै हि नमस्तुभ्यमेकचक्ररथाय च॥
ज्योतिषां पतये नित्यं सर्व्वतेजोहराय च।
दिवाकर नमस्तेऽस्तु प्रभाकर नमोऽस्तु ते॥
एवं संपूज्य विधिवत् पुष्पधूपानुलेपनैः।
दीपैर्व्वस्त्रैः सुनैवेद्यैस्ततो विष्णुगृहं व्रजेत्॥
ततोऽनु स्नापयेद्देवं दधिक्षीरघृतादिभिः।
सर्व्वौषधिजलैः पुण्यैस्तथा चन्दनवारिभिः॥
कुङ्कुमोशीरकर्पूरैश्चन्दनेन विलेपयेत्।
अच्युतं चार्च्चयेद्भक्त्या मालतीकुसुमैर्भृशम्॥
गुग्गुलुं घृतसंयुक्तं धूपं दद्यादहर्निशम्।
पायसापूपसंयावकरम्भाज्यकदम्बकैः॥
नैवेद्यं हरये दद्यात् फलमोदकयान्वितैः।
गीतवाद्यैर्हरेर्ह्येष प्रणमेच्च मुहुर्मुहुः॥
एवं पूजां हरेः कृत्वा द्विजं ज्ञानप्रदायकम्।
पूजयेदन्तरं नास्ति विप्रकेशवयोरपि॥
ततोऽव्रणं समालभ्य चन्दनेन नवं घटम्।
स्रग्विणं तोयसम्पूर्णं न्यसेद्देवस्य सन्निधौ॥
सहेममौक्तिकाक्षन्तु वज्ररत्नसुवर्णकम्।
न्यस्य गर्भे सवस्त्रन्तु पूजयेत्तत्र केशवम्॥
यस्य रोम्नि स्थिता मेघाः सर्व्वसन्धिषु पन्नगाः॥
सागराः कुक्षिदेशस्थाः सोऽत्रायातु जगत्पतिः।
वनस्पतिरसो दिव्यः सर्व्वगन्धेषु चोत्तमः।
घृतेन सहसोन्मिश्रो धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥
केशवः केशिहा केशिकंसारिष्टनिसूदनः।